

ประชาธิปไตยกับสิทธิในการเข้าถึงอาหารของชุมชน Democracy and Right to Food in the Community

รัชฎากร วินิจกุล¹
Russadakorn Vinijkul¹

¹อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำหลักคิดเชิงสหวิทยาการจากการเชื่อมโยงศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง อาศัยการประยุกต์ความรู้จากหลายศาสตร์ ศึกษาจากป่าชุมชน ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้เป็นตามแนวทางเชิงทฤษฎีและวิชาการ อาทิ นโยบายสาธารณะและการวางแผน เศรษฐศาสตร์สำหรับรัฐประศาสนศาสตร์ จากกรณีศึกษาในการลงพื้นที่และการปฏิบัติโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น โดยการนำแนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษามาปรับใช้ในการอธิบายความสอดคล้องตรงกับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่นำมาเป็นกรอบการวิเคราะห์สู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นและการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อให้เข้าถึงการใช้ประโยชน์จากในป่าของชุมชน การศึกษานี้สอดคล้องกับทฤษฎีที่เชื่อมโยงทางมิติทางการเมือง นโยบายป่าสู่ความมั่นคงทางด้านอาหาร สู่แนวคิดฐานทรัพยากรอาหาร อันพัฒนามาจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้ที่มีบทบาทด้านเกษตรกรรม ความสำคัญของประเด็นด้านอาหารที่เพิ่มขึ้นและเป็นรูปธรรม ตลอดจนก่อประโยชน์และคุณค่าของการวิเคราะห์ที่ได้จากกระบวนการสร้างความเข้าใจในด้านการจัดการอาหารของชุมชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย / สิทธิ / ชุมชน

Abstract

This article aims to bring interdisciplinary thinking from related science links. Relying on the application of knowledge from many sciences Study from community forest Pong Nam Ron Sub-district, Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province In order to be in accordance with theoretical and academic approaches such as, such as courses in public policy and planning, Economics for Public Administration from the case study in the field installation and implementation of various projects for local development in collaboration with civil society local community by applying the concepts and theories studied to explain the consistency with current situations taken as an analysis framework for the joint learning process of local communities and community forest management in order to access the use of forest in the community. This study corresponds to the theories related to political dimensions. Forest Policy for Food Security to the concept of food resource base developed from social movements and natural resource management that change according to the power relations of agricultural actors. The importance of food issues that are increasing and concrete as well as creating the benefits and values of the

analysis obtained from the understanding process of community food management and conservation of natural resources.

Keywords: Democracy / Right / Community

บทนำ

“อาหาร” เป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อชีวิตของมนุษย์ ถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เราทราบแหล่งที่มาของอาหารที่กินน้อยมาก ไม่เหมือนกับในอดีตที่ห่วงโซ่อาหารหยุดอยู่ที่คนคนเดียว คือ การปลูก การปรุง และการรับประทานในครัวเรือน เราทราบว่าสิ่งที่กินมาจากไหน กินแล้วดีหรือเป็นโทษหรือไม่ โดยเฉพาะเรื่อง ประชาธิปไตยทางอาหารในปัจจุบัน มีการกล่าวถึงกันอยู่สองกลุ่ม คือคนปรุงกับคนกิน คนที่กำหนดวัตถุดิบแทบจะไม่ได้เข้าร่วมสนทนาด้วย ประเด็นปัญหานี้กลายเป็นเรื่องของคนกินเท่านั้น เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดงาน “ป่วยทอล์ค” ในหัวข้อ food democracy หรือ “ประชาธิปไตยทางอาหาร” หน่อศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีการสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับเรื่องอาหารในหลากหลายมุมมอง เช่น สิทธิเข้าถึงอาหารที่ดีและปลอดภัย ที่คนไทยและคนทั่วโลกขาดสิทธิในการเข้าถึงอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ส่งผลให้เกิดวิกฤติปัญหาตามมามากมายอย่างคาดไม่ถึง รวมถึงนโยบายด้านการเกษตร ที่เกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งพัฒนาจากความแตกต่างด้านการมองปัญหาในหลายมิติ แนวคิด “ความมั่นคงทางอาหาร” เน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง มีเป้าหมายหาแนวทางแก้ไขที่เกิดขึ้นไปถึงระดับโลก ในขณะที่ “สิทธิทางอาหาร” ให้ความสำคัญในระดับปัจเจกชนในการเข้าถึงทรัพยากรทางการผลิต สำหรับ “อธิปไตยทางอาหาร” เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงมิติทางการเมือง เป็นนโยบายทางเลือกสำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับระบบการค้าเสรีนิยม ความเคลื่อนไหว ด้านอาหารนำไปสู่แนวคิดฐานทรัพยากรอาหาร อันพัฒนามาจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านเกษตรกรรมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้ที่มีบทบาทด้านเกษตรกรรมหลายระดับ ให้ความสำคัญของประเด็นความมั่นคงทางอาหารที่เพิ่มมากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการปฏิรูปนโยบายการพัฒนาประเทศกับการจัดการระบบเกษตรของไทยเป็นรูปธรรม ประเทศไทยส่งเสริมการพัฒนาทั้งระดับมหภาคด้วยการบรรจุประเด็นความมั่นคงทางอาหารไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เป็นการเพิ่มความสำคัญ ได้แก่ ความมั่นคงทางอาหารและภาคการเกษตรต่อจากกรอบนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าเป็นนโยบายของการพัฒนาประเทศไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ก่อนหน้า และส่งเสริมการพัฒนาในองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งระบบราชการและปัจเจกชน แนวทางดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะทำให้ไทยสามารถรับมือกับผลกระทบจากความไม่มั่นคงทางอาหารที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต (วิรัชพร ประเสริฐศักดิ์, 2558) โดยผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย นำเสนอว่า ความมั่นคงทางอาหารของชาวบ้านคือ มีข้าวกิน มีกับข้าวที่เหมาะสม มีผลไม้มตามฤดูกาล และไม่เสี่ยงภัยกับการขาดแคลนอาหาร อาหารมาจาก 4 ฐาน คือ ทรัพยากร การผลิต วัฒนธรรม และการค้า ต้องมองให้พ้นความมั่นคงทางอาหารแบบพื้นฐาน คือ พอกิน ปลอดภัย ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่า น้ำ และทะเล และชุมชนทำเอง เราหาความรู้จากที่ชุมชนลงมือปฏิบัติ พิจารณาผลที่เกิดขึ้น และสรุปผลออกมาเพื่อเป็นความรู้ นอกจากนี้ ที่ปรึกษาอาวุโสศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เสนอ “การหาพื้นที่ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ” ว่า ป่าไม้มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจชุมชน ศูนย์วิจัยป่าไม้ระหว่างประเทศ (CIFOR) ได้สำรวจครอบครัวชนบทมากกว่า 8,000 ครอบครัว ใน 25 ประเทศ พบว่า ร้อยละ 23 ของรายได้ขึ้นอยู่กับป่า ผลผลิตจากป่าในเชิงรายได้ครัวเรือนมีมากกว่ารายได้เฉลี่ยจากการเกษตร ที่ชุมชนบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ชาวป่ากาเกอญอ มีรายได้จากการเก็บหาหน่อไม้ไผ่ 1 ล้านบาทต่อปี ฉะนั้นผลผลิตจากป่าที่มีการจัดการที่ดีนั้นสำคัญ การเก็บข้อมูลจากบ้านกลาง 12 ปี ผลผลิตในการเก็บหาหน่อไม้ไผ่ ทั้งที่ข้อมูลสถิตินี้ผ่านผันแปรในแต่ละปี โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2547

ค่อนข้างแห้งแล้ง คือภูมิทัศน์ที่มีความคงทนต่อการเปลี่ยนแปลงอากาศ รอบล้อมไปด้วยป่า เห็นได้ว่า ที่ใดมีการรักษา รักษาป่าที่ดี ที่นั่นมีความมั่นคงทางอาหาร และความมั่นคงทางอาหาร ต้องพูดถึง “ตลาด” เพราะตลาดเป็นกลไกสำคัญ ตัวอย่าง พื้นที่ภูเขา และทะเล ไม่สามารถปลูกข้าวได้ จำเป็นต้องซื้อข้าวกิน ตัวกลางคือตลาด ความมั่นคงทางอาหารจึงมีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและตลาด (สถาบันลูกโลกสีเขียว, กันยายน 2562) จากข้างต้นทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะนำเสนอสถานการณ์และประสบการณ์การลงพื้นที่และการเข้าร่วมเวทีต่าง ๆ ของจังหวัดกำแพงเพชรที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการเข้าถึงอาหารของชุมชน อันเป็นการเรียนรู้และผสมผสานกับวิชาการอย่างกลมกลืน ทุกสิ่งต้องบูรณาการร่วมกัน ผู้ศึกษามีความประสงค์ให้ผู้เรียนและผู้สนใจสร้างองค์ความรู้ จากการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับความรู้และประสบการณ์จริงที่ได้รับ และได้จากการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสารสนเทศระหว่างกัน จะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิตให้แก่ผู้ศึกษาได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่ความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดจากตัวอย่างในภาพรวมสู่ท้องถิ่นและกรณีศึกษาที่จะกล่าวถึงต่อไป อันเป็นสิทธิมนุษยชนบนฐานของชุมชน การตระหนักถึงความสำคัญของป่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและความเชื่อมโยงของศาสตร์ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎี และความเชื่อมโยงเชิงสังคมศาสตร์

แวดวงวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาทางสังคมศาสตร์ ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของการแบ่งองค์ความรู้เป็นสาขาวิชา ศึกษาจากปรากฏการณ์ภายในสังคมมนุษย์ ผู้เขียนจึงนำแนวคิดหลายศาสตร์วิชามาร่วมกันและวิเคราะห์สะท้อนความเชื่อมโยงกันตามหลักวิชาการบนพื้นฐานแห่งสังคมศาสตร์ กล่าวคือ เราไม่สามารถปฏิเสธว่าในมุมมองเชิงศาสตร์สังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์ถือว่าเป็นศาสตร์ที่มีเกี่ยวพันและมีความสัมพันธ์ทั้งมนุษยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ ที่ผสมผสานศาสตร์หลายสาขาเข้าด้วยกัน จากหลายปรากฏการณ์ทางสังคมของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันกับทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านการศึกษาและด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ สังคมเป็นศาสตร์ที่พิจารณาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์และพฤติกรรมทั้งหลายของมนุษย์ โดยเฉพาะพฤติกรรมกลุ่มและพฤติกรรมทางสังคม เช่น รูปแบบของการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาและมุมมองที่สนใจปัญหา (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2553) ต่อมาภายหลังในด้านสังคมศาสตร์ได้รับการแยกแตกออกเป็นแขนงสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเฉพาะด้านขึ้นนั้น (พระธรรมปิฎก, ประยุทธ์ ปยุตโต, 2540) ย่อมต้องกลับมาสู่การบูรณาการให้สอดคล้องให้ได้อย่างเป็นองค์รวมอาศัยสหวิทยาการ คือ การใช้ความรู้มากกว่าหนึ่งสาขาร่วมกัน เพื่อทำให้เราทราบแนวทางของวิชาการหรือการปฏิบัติ คือ เรื่องเดียวกันแต่สามารถเชื่อมโยงได้หลายวิชา ด้านวิชาการของสังคมศาสตร์ในปัจจุบัน จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาในลักษณะสหวิทยาการที่เน้นบูรณาการเนื้อหาของศาสตร์แต่ละสาขาให้มีความเชื่อมโยงและเกื้อหนุนเสริมกัน (นาตยา ภัทรแสงไทย, 2525) สหวิทยาการและการบูรณาการไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์และมักอยู่คู่กันหรืออยู่ร่วมกันเสมอ (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2547) ได้แก่ (1) เศรษฐกิจกับการเมือง จากเดิมเคยอยู่ร่วมกันแล้วแยกออกจากกันแต่ได้กลับมาาร่วมกันใหม่ มาเป็นแนวคิดเศรษฐกิจการเมือง เปรียบเสมือนเหรียญสองด้านที่แยกออกจากกันไม่ได้ (2) เศรษฐศาสตร์การเมือง มาผนวกเข้ากับนิเวศวิทยาสังคม อาจพิจารณาในประเด็นเรื่องความคุ้มทุนว่าสิ่งที่เสียไป เช่น ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และป่าไม้กับสิ่งที่ได้มาว่ามีความคุ้มค่างานกันมากน้อยเพียงใด (ชูศักดิ์ วิทยาภัก, 2541) (3) รัฐศาสตร์ การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านของอำนาจและความสัมพันธ์กับระบบการเมืองและสถาบันทางการเมือง (4) รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงระบบบริหารราชการ การบริหารงานต่าง ๆ อันส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ และ (5) เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านการจัดสรร การแบ่งปัน และการกระจาย

ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ดังนั้น ศาสตร์ทางสังคมทำให้ผู้ศึกษาและผู้สนใจ ได้เห็นสังคมตามสภาพความจริง ไม่ใช่ความเพ้อฝัน ความรู้ทางสังคมทำให้ผู้สนใจมองเห็นถึงความเกี่ยวพันของปัญหาและทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้า ช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดเข้าใจกลไกการทำงานของสังคมและเข้าใจถึงเหตุและผล การเข้าใจแก่นของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมจากปัญหา สภาพ และความต้องการ ความเป็นไปของสังคมเพื่อแสดงให้เห็นผลจากการศึกษาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนแปลงเป็นนโยบายระดับชาติในการพัฒนาประเทศ ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา (สุวิมล ติรภานันท์, 2549) ขึ้นกับความสนใจโดยเฉพาะการต่อยอดของโครงการและกิจกรรม ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามมุมมองของรัฐประศาสนศาสตร์ สามารถนำมาปรับกับการบริหาร หน่วยงานหลายฝ่าย การปฏิบัติงานให้ตรงตามปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา ผู้สอนบูรณาการกับการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ ศิลปะและวัฒนธรรม (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2559) สำหรับการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงนั้น พิจารณาข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจ และสามารถมาเป็นกรอบศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พิจารณาจากแนวคิดของป่าชุมชนในมิติป่าพลเมืองที่ยุทธศาสตร์เชื่อมเมืองและชนบท การสานพลังขบวนการป่าชุมชนและขบวนการป่าของคนเมืองจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และกำหนดวาระทางสังคม เหตุนี้จึงเริ่มเกิดแนวคิด “ป่าพลเมือง” เนื่องจากแนวคิด “พลเมือง” มีนัยทางการเมืองที่กว้างขวางในด้านหนึ่ง คือวางอยู่บนฐานของสิทธิมนุษยชน การจัดการป่าชุมชนเพื่อการดำรงชีพ ความมั่นคงอาหาร รายได้ และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีก็เป็นสิทธิมนุษยชนบนฐานชุมชน อีกด้านหนึ่ง “พลเมือง” ให้ความหมายถึงการมีสิทธิในเชิงกว้าง ทั้งสิทธิในการมีสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ดี สิทธิที่จะเข้าถึงทรัพยากรสาธารณะ มีส่วนร่วมกำหนดตรวจสอบ และผลักดันนโยบายสาธารณะ ครอบคลุมทั้งประชาชนในชนบทและภาคเมือง ครอบคลุมฐานชุมชนตามวัฒนธรรมจนถึงปัจเจกชน กลุ่มประชาสังคมอิสระ การสร้างวาระทางนโยบายและสังคม ขบวนการป่าชุมชนได้ใช้ประเด็นการปกป้องสิทธิชุมชนในการสร้างพลังทางสังคม ใช้มิตินี้เพื่อท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชน และวัฒนธรรมในการสื่อสาร แต่มีข้อจำกัดในการเชื่อมต่อกับสาธารณะ แต่เมื่อขบวนการใช้มิติเชิงรุกในการปกป้องป่าที่ให้บริการนิเวศแก่สาธารณะ และการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐทำให้พลังทางสังคมขยายตัวขึ้น (กฤษฎา บุญชัย, 2561)

ป่าชุมชนสู่สิทธิในการเข้าถึงอาหาร: ป่าชุมชนตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การเข้าร่วมเวทีการประชุมการขับเคลื่อนงานป่าไม้ภาคพลเมืองของจังหวัดกำแพงเพชร มีผู้เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ที่มีป่าชุมชน กระบวนการการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย ได้ร่วมสนทนากลุ่ม ศึกษาพื้นที่ที่มีป่าชุมชนสู่สิทธิในการเข้าถึงอาหาร เช่น ป่าชุมชนตำบลโป่งน้ำร้อน ที่มีสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในระบบอาหาร คือธรรมาณูชีวิต เสมือนเส้นทางสู่การบริโภคที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน การพัฒนาวางแผนอย่างรอบคอบ และความสุขในการปฏิบัติงาน ดังวันที่ 24 กันยายน 2562 นายสิทธิศักดิ์ ชาวเวียง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา เป็นประธานในพิธีมอบที่อยู่อาศัยพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา ณ บ้านนายสมหมาย ดินุช บ้านเลขที่ 158/3 หมู่ที่ 4 บ้านคลองเจริญ ตำบลท่าพุทรา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร นายสมพาน ยอดฉัตร เลขานุการนายกฯ นางสมิตา อรรถวงษ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา นายทัย สมโภชน์ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา หัวหน้าส่วนราชการ นายวรวิทย์ ตรีเนตร ผู้อำนวยการกองคลังองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา นายวีรชน จิตรสว่าง ผู้อำนวยการกองช่างฯ ข้าราชการพร้อมด้วย ผู้นำหมู่บ้าน หมู่ที่ 2 บ้านปริกมะกรูด หมู่ที่ 4 บ้านคลองเจริญ หมู่ที่ 5 บ้านท่าพุทราเหนือ และหมู่ที่ 7 บ้านท้องคั่ง คณะสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าพุทรา ประชาชนที่เกี่ยวข้อง ร่วมรับมอบที่อยู่อาศัยเพื่อผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา จากธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขากำแพงเพชร และจังหวัดนครสวรรค์ เป็นผู้มอบที่อยู่อาศัย ในการของบประมาณครั้งนี้ โดยกองคลังองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา นายวรวิทย์ ตรีเนตร ผู้อำนวยการกองคลังองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา ได้ขอความอนุเคราะห์รับงบประมาณสนับสนุนจากธนาคาร

อาคารสงเคราะห์ สาขากำแพงเพชร เพื่อสร้างหรือซ่อม ที่อยู่อาศัยเพื่อผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา

การประชุมการขับเคลื่อนงานป่าไม้พลเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในวันศุกร์ที่ 27 กันยายน 2562 ณ ห้องปฏิบัติการสารสนเทศภูมิศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จัดโดยเครือข่ายทรัพยากรดิน น้ำ ป่า จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการรวมตัวเพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องป่าไม้พลเมือง จัดให้มีการสนทนากับตัวแทนชุมชน ในพื้นที่ที่มีพื้นที่ป่าภายในจังหวัด หลังจากเริ่มต้นพูดคุยกันในพื้นที่ที่มีป่าชุมชน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มาให้ข้อมูลเรื่องกฎหมาย นโยบายต่าง ๆ เพื่อวางแผนการดำเนินการร่วมกันต่อไป ในช่วงการตั้งสถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ มีการออกกฎหมาย โดยในเนื้อหาเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการความเหลื่อมล้ำที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ด้วยยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ กฎหมายป่าชุมชน กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายอุทยานแห่งชาติ จากบทเรียนปี พ.ศ. 2535 ได้มีกลุ่มคนมาเรียกร้องเนื่องจากกฎหมายจะให้คนออกจากป่า ในช่วงปฏิวัติมีการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อเตือนคนที่อยู่ในพื้นที่อุทยานในการดำเนินการทางกฎหมาย จังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างจังหวัดที่สามกับภารกิจสืบเนื่องการบังคับใช้ พ.ร.บ.ป่าชุมชน ปี พ.ศ.2562 การสร้างความเข้าใจข้อกฎหมาย แนวปฏิบัติเบื้องต้นกับผู้นำป่าชุมชน จ.กำแพงเพชร จำนวนห้าผืนป่าชุมชน คือ ป่าชุมชนตำบลท่าไม้ ป่าชุมชนตำบลวังทอง ป่าชุมชนตำบลคลองน้ำไหล ป่าชุมชนตำบลโป่งน้ำร้อน ป่าชุมชนตำบลวังควง นักวิชาการและผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการลงพื้นที่ติดตามและเตรียมการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานกับพี่น้องเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จากคณะทำงาน โครงการป่าไม้ภาคพลเมือง เครือข่ายทรัพยากรดิน น้ำป่าภาคเหนือตอนล่าง เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกและการพัฒนาที่ยั่งยืนจังหวัดพิจิตร และโครงการปฏิรูปการเกษตรและพัฒนาชนบท เป็นการเตรียมจัดประชุมเครือข่ายป่าชุมชนระดับจังหวัดร่วมกับภาคีความร่วมมือเพื่อวางแผนการดำเนินงานในโอกาสต่อไป โดยมีผลผลิตจากป่าชุมชนและแปลงเกษตรในพื้นที่มาแบ่งปัน จำหน่ายจ่ายแจกกันด้วย ผู้ใหญ่บ้านท่านหนึ่งได้บอกผ่านความรู้สึกดีใจที่ได้กลับมาที่ผ่านมามีได้ร่วมผ่านเรื่องราวมากมายกับเครือข่ายทรัพยากรดิน น้ำ ป่า จังหวัดกำแพงเพชร และนำสิ่งที่ได้รับในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปปรับใช้ในพื้นที่ การสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชน ช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า เห็นความสำคัญของอาหารในป่าชุมชน ดังภาพที่ 1 ภาพที่ 2 ภาพที่ 3 และ ภาพที่ 4

ภาพที่ 1: การแลกเปลี่ยนเป็นการลงพื้นที่ติดตามและเตรียมการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานป่าไม้ภาคพลเมือง

ที่มา: การประชุมการขับเคลื่อนงานป่าไม้พลเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในวันศุกร์ที่ 27 กันยายน 2562

ณ ห้องปฏิบัติการสารสนเทศภูมิศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ภาพที่ 2: การเล่าเหตุการณ์จากการลงพื้นที่ศึกษาป่าชุมชน

ที่มา: การประชุมการขับเคลื่อนงานป่าไม้พลเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในวันศุกร์ที่ 27 กันยายน 2562
ณ ห้องปฏิบัติการสารสนเทศภูมิศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ภาพที่ 3 และภาพที่ 4: ความสมบูรณ์ของอาหารจากป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลโป่งน้ำร้อน

ที่มา: การประชุมการขับเคลื่อนงานป่าไม้พลเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในวันศุกร์ที่ 27 กันยายน 2562
ณ ห้องปฏิบัติการสารสนเทศภูมิศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สถานการณ์พื้นที่และจำนวนป่าชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ที่ได้จากการตรวจสอบสภาพป่า กิจกรรมและความเคลื่อนไหว เช่น ตำบลวังควง ตำบลคลองน้ำไหล องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ หรืออป.ดำเนินการปักป้ายตำบลโป่งน้ำร้อน พื้นที่ทับซ้อน พื้นที่ทหาร มีพื้นที่ป่าชุมชนตกค้าง 3 ป่า ตำบลอ่างทอง จากพื้นที่บุกรุก มีการกันแนวเขต มีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและสร้างมูลค่าป่าชุมชน ตำบลท่าไม้ ดูแลมากกว่า 20 ปี มีพื้นที่ 1,800 ไร่ มีทางล้อมรอบ ใช้ประโยชน์จากป่า มีแผนสำหรับการจัดการป่าชุมชน ประกอบด้วย สถานการณ์ปัญหาของพื้นที่ฐานข้อมูลสภาพป่า ต้องขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ โดยเชื่อมโยงฐานข้อมูลกลาง หมาดอยไม้ พื้นที่ที่เริ่มดำเนินการใหม่ การอนุรักษ์ฟื้นฟู การเชื่อมโยงถึงระบบคุณค่า มูลค่าการใช้สอย การประสานภาคี เพื่อประกอบข้อมูลเรื่องกฎหมาย ได้จัดที่จังหวัดพิษณุโลก โดยเมื่อวันที่ 10, 11 ตุลาคม 2562 ซึ่งเป็นเวทีให้ความรู้เรื่องกฎหมายตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) คือ ป่าชุมชน มีผล 180 วัน จึงจะมีผลบังคับใช้ ในการจัดทำโครงการป่าชุมชน ที่ต้องทำคือ เจ้าหน้าที่กับกรมการและสมาชิกผู้เข้าร่วมมาอย่างดี กรรมการ สมาชิกและชาวบ้านธรรมดา ซึ่งประสิทธิภาพในการทำงาน มีอำนาจกำหนดบทบาทหน้าที่ คือก่อนถึง 26 พฤศจิกายน 2562 มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกันอย่างไร เนื่องจากกฎหมายในบทเฉพาะกาล ป่าชุมชนที่เกินวันที่ 26 พฤศจิกายน 2562 ต้องจัดตั้งใหม่ โดยต้องเริ่มกระบวนการใหม่ในการลงพื้นที่ และทำกระบวนการใหม่ทั้งหมด ต้องขึ้นทะเบียนครบทั้ง 10 หมู่บ้าน ภายหลังจากวันที่ 26 พฤศจิกายน 2562 จะมีคณะกรรมการป่าชุมชน ภาคเหนือ กำหนดจังหวัดพิษณุโลก คณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด มีบทบาทหน้าที่เสนอโครงการให้ป่าชุมชนโดยเจ้าหน้าที่ แต่ฉบับใหม่ คณะกรรมการจะต้องให้ความเห็นชอบผ่านแผนการจัดการป่าชุมชนประจำจังหวัดเห็นชอบ ในขอบเขตป่า

มีอะไร จากเดิมแนวกันไฟ ฝายชะลอน้ำ บวขป่า ปัจจุบันคือ ป่าชุมชนไหนที่มีความสวยงาม สามารถทำแหล่งท่องเที่ยวได้ เสนอไว้ในแผน 5 ปี สามารถบูรณาการได้ เช่น การทำเส้นทางท่องเที่ยวรอบป่าชุมชนไว้ตรวจตรา โดย อบต.ประสานแผนกับ อบจ. ซึ่งไม่ต้องขออนุญาตอธิบดี ส่วนเรื่องงบประมาณ มีความสัมพันธ์ราคากลางในส่วนของผู้ขาย เช่น จังหวัดพิษณุโลก การของบประมาณในอดีตไปไม่ถึงและไม่ได้รับงบประมาณ แต่กฎหมายใหม่เราสามารถขอได้ด้วยตัวเอง และ กรณีเจ้าหน้าที่และสมาชิก กรรมการ สามารถเสนอให้นักวิชาการเสนอในการทำแผนร่วมกัน โดยเฉพาะบุคลากรที่จบวิทยาศาสตร์ หรือจะทำศาลาที่พักที่ไม่ได้อยู่ในแผนต้องรอให้ครบ 5 ปี ระเบียบป่าอนุรักษ์ กับ ป่าใช้สอยในทางเศรษฐกิจ คือทำเรื่องการท่องเที่ยวได้ จังหวัดกำแพงเพชร เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา ร่วมงานประเด็นที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย โดยเครือข่ายทรัพยากรดิน น้ำ ป่า จังหวัดกำแพงเพชร และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จำกัด ได้มีพัฒนาการในการทำงานจนมาถึงวันนี้ มีแนวทางการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้สู่การพัฒนาทุกรูปแบบ มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ความเชื่อมโยงการทำงานทุกระดับสู่ฐานนโยบาย ยุทธศาสตร์ที่สามารถเป็นพื้นที่บูรณาการ การจัดการชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทำให้พื้นที่ป่าชุมชน โดยป่าชุมชนตำบลโป่งน้ำร้อนมีความมั่นคงทางอาหาร ศึกษาจากสภาพการจัดการอาหาร ปัญหา ความต้องการ ปัจจัยอื่นและแนวทางพัฒนา

สภาพการจัดการอาหาร เมื่อมีความเจริญมากขึ้น ทางราชการได้ยกฐานะ หมู่บ้านโป่งน้ำร้อนขึ้นเป็นตำบลโป่งน้ำร้อน ขึ้นกับอำเภอเมือง ต่อมาในปีพุทธศักราช 2521 ตำบลโป่งน้ำร้อนได้มาขึ้นกับเขตการปกครองของกิ่งอำเภอคลองลาน ในปีพุทธศักราช 2522 กิ่งอำเภอคลองลานจึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอคลองลาน ตำบลโป่งน้ำร้อนมีกำนันตำบลคนแรกคือ นายคง เพ็งศรี ด้านการศึกษา เมื่อมีผู้คนมาอยู่มากขึ้น มีชาวนครชุมไปมาค้าขายและมาตั้งบ้านเรือน ต่อมา มีชาวนครชุมคนหนึ่ง ชื่อ นายท่า อุทาหรณ์ ได้พาครอบครัวมาอยู่และใช้บ้านเปิดเป็นที่สอนเด็กโดยรับจ้างสอนคนละ 1 สลึงต่อเดือน อยู่ได้ระยะหนึ่งอพยพกลับนครชุม การรับจ้างสอนเด็กเป็นอันยุติ ต่อมา มีนายต้อใจดี ชาวอุ้มผาง มาอยู่โป่งน้ำร้อน รับจ้างสอนอีก ประมาณปีพุทธศักราช 2476 ศึกษาธิการอำเภอเมืองกำแพงเพชร ได้มาตรวจสภาพประชากรที่โป่งน้ำร้อน ได้พบเห็นนายต้อใจดี รับจ้างสอนเด็กจึงทาบทามให้เป็นครู เมื่อสำรวจจำนวนเด็กได้พอสมควรแล้ว จึงมอบหมายให้ นายต้อใจดี เป็นครูคนแรก โดยใช้ศาลากลางบ้านเป็นสถานที่ศึกษา (ศาลากลางบ้านปัจจุบันอยู่บริเวณใกล้ ๆ ที่ตั้งประปาหมู่บ้าน 1 ซึ่งเป็นที่ของนายอู๊ด กับนางตู่ และได้ยกให้วัด) เมื่อบริษัทล่าช้ามาทำไม้สัก ได้มีเอกชนเข้าไปทำไม้กระยาเลย เช่น ไม้ตะแบก กะพง กระท้อน ทางฝั่งขวาของคลองสวนหมาก (ปัจจุบันคือบ้านเพชรนิยมน บ้านสุขสำราญ) ไปรับจ้างชาวบ้านตากน้ำเกวียนมาซักตากไม้ พาครอบครัวมาจับจองที่ทำกิน (กลุ่มผู้ใหญ่ตัน ม่านมูล จากบ้านฉลอมท้องฟ้า จังหวัดตาก) พร้อมกับกลุ่มพ่อหนานเทพ มูลทรัพย์ ได้พาครอบครัวมาจากจังหวัดลำปาง มาฝึกสอนลูกช่างให้บริษัทล่าช้า คนจากจังหวัดตาก แพร์ ลำปาง ลำพูน อพยพลงมาอยู่หลายครอบครัว ชาวนครชุมเคยมีอาชีพตัดน้ำมันยาง ทำได้ หาดหายโป่ง พาญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงมาทำอาชีพที่ถนัด ตั้งแต่บ้านหนองปั้งไก่อ ทำเสากระโดง ทำกะบาก จนถึงบ้านโป่งน้ำร้อน ผู้หญิงในชุมชนมีอาชีพทำสวนผลไม้บางส่วน เช่น กล้วยไข่ ลองกอง ทุเรียน เงาะ ซึ่งเป็นรายได้หลักของครอบครัว ในช่วงที่ผ่านมา ไม่ได้ผลผลิตเลย กล้วยไข่และทุเรียน ยืนต้นตายเพราะฝนไม่ตกตามที่ฤดูกาลและแล้งรุนแรง รวมถึงแมลงที่มากับสภาวะความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (เมื่อก่อนไม่มีแมลงแบบนี้ เมื่ออากาศเปลี่ยนแปลง เช่น ภายในหนึ่งวัน มีทั้งฝนตกและแดดออกรวมถึงอากาศที่ร้อนในขณะที่ฝนตก) เราต้องเดินทางออกไปทำงานไกลจากบ้านเพื่อให้มีรายได้ โลกร้อนเพิ่มภาระให้ผู้หญิงนอกเหนือจากที่ต้องดูแลจัดการภายในครอบครัว จึงมีความพยายามหาวิธีเพื่อปลูกไม้ผลอื่นในพื้นที่จะได้ไม่ต้องเดินทางออกจากบ้านไปไกลเพื่อหารายได้ ชุมชนตำบลโป่งน้ำร้อน พืชผักที่ปลูกจะไม่กิน เช่น กะหล่ำ ลู๊ย เหตุผลเนื่องจากถ้าไม่ใช้ยาแมลงจะเเยาะรบกวนการเจริญเติบโตของพืชผัก ส่วนมากเป็นผักพื้นบ้าน

ส่วนอโวคาโดไม่ใช้ยา ผักที่ไม่ใช้ยา ได้แก่ มะระหวาน ป่าชุมชนจะมีผักหวานเห็ดโคน สมัยก่อนเห็นโคนลำต้นจะใหญ่
มาก เช่นที่คลองมดแดงมีเห็ดเผาะ คลองมดแดง หน่อไม้ มีสามชนิด หน่อไม้ค้าย หน่อไม้ซาง หน่อไม้ไผ่ป่า ที่มาของ
อาหารที่สมบูรณ์ที่สุด คือ หมูที่ 2 เพราะมีเห็ดหลายชนิด ผักกรูด ใผ่ เห็ดเผาะมีหลายพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ที่ติดเขา
และบ้านวังกะสังมีผักประจำถิ่น เป็นผักกะสังชื่อตามหมู่บ้าน สมัยก่อนมีมากและนำมาแกงทำกิน ต้นเขียว ๆ น้อย ๆ
เป็นชื่อผักกะสัง เป็นชื่อหมู่บ้านกะสัง ไม่ใช่พืชที่นิยม ผักที่ไม่มีรสชาติ ต้นจะใส เย็น รสชาติจืด คล้ายผักกูด การ
ส่งเสริมกิจกรรมด้านอาหาร ทางอบต. ประเพณีอาหาร การปลูกผัก สัตว์เลี้ยง มีการติดตามผล ส่วนการท่องเที่ยวก็
ทำอาหารแบบดั้งเดิม เพราะอาหารเน้นปลาไม่ใส่ ไม่ใช้จาน ใช้ใบตอง ปลาตะเพียน ปลาช่อน ใส่น้ำมันผิ อร่อย มี
สมุนไพรของเค้า ชื่อโครงการนวัตกรรม คือด้านของจังหวัดไปประกวดระดับประเทศ เน้นเรื่องวิถีชีวิตดั้งเดิม หวานแหว
มีแหล่งต้นน้ำ ใสสมุนไพร รสชาติอร่อย รสชาติเปรียบกับเผ่าม้ง หากผืนใจกินรสชาติไม่ถูกปากคนไทย เพราะปรุง
แบบธรรมชาติ อาหารของปะกายอเป็นรสชาติไทย ปรุงรสเข้มด้วยสมุนไพร ความเชื่อว่ากินหน่อไม้รู้สึกปวดหัวเข้า
หน่อไม้สดหน่อไม้ต้มที่จิ้มแกลมน้ำพริก กินสองวันปวดขา ด้านปศุสัตว์มีการเลี้ยงหมูในครัวเรือน ส่วนพื้นที่ราบเป็น
นาข้าว ปลูกผัก ได้แก่ หมู 4 มีผัก ข่า ปลูกสมุนไพร ฤดูร้อน คือผักหวาน ผักตลาดจะซื้อในงานบวช งานสีดา ถ้าแต่
ละบ้านต้องมีเช่น ซะอม ตำลึง ตลาคนัดชุมชน คนในชุมชนและคนข้างนอกบ้างบางส่วน เช่น บ้านโป่งน้ำร้อนในหนึ่ง
อาทิตย์ หมูที่หนึ่งที่สองอยู่วันอาทิตย์ นอกนั้นไม่เข้าก็เย็น เป็นอาหารป่า ชาวบ้านนำมาขาย พื้นที่ป่าชาวบ้านจะ
ร่างกายชราภาพแต่แข็งแรง ไม่ค่อยอยู่บ้านเพราะไปนาไปไร่ ใช้แต่เกลือเติมที่ใช้น้ำปลา ต้มจืด อาหารรสจืด

ปัญหาการจัดการอาหารของชุมชน ในกรณีพื้นที่ที่ถูกตรวจยึดในพื้นที่โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตาม
นโยบายรัฐบาล (คทช.) จะมีการยกเลิกจากคนที่ถูกจับกุม การตั้งข้อสังเกต จากกรณีที่เป็นป่าเสื่อมโทรม มีสีชมพู
ครอบ ซึ่งมีเจ้าของพื้นที่ คือเรื่องสองมาตรฐาน คำตอบ เพราะไม่ได้อยู่ในกระบวนการตรวจยึด อยู่ในกระบวนการ
ยุติธรรมหรือศาลสั่งแล้ว แต่อยู่ในคณะกรรมการกลั่นกรอง เรามีหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงรายบุคคล ไม่ต้อง
กังวลว่าสิ่งที่เกิดขึ้นตามครรลองครรองธรรม ในตำบลคลองน้ำไหลมีปัญหาในการทำงาน ยังไม่ค่อยเห็นการขับเคลื่อน
ปัญหาด้านการบุกรุก ส่วนเรื่องไฟป่าที่อยู่เขตป่า การเลี้ยงสัตว์ที่เข้าไปทำลายป่าชุมชน แต่ละหมู่บ้านยังไม่ค่อยเห็น
การทำงานร่วมกันในระดับตำบล มีการขับเคลื่อนเฉพาะจุด สำหรับเรื่อง (อ.อ.ป.) เข้ามาขอสานต่อ องค์การ
อุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อตั้งขึ้นเป็น
หน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้เพื่อประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมป่าไม้ อาทิ การทำไม้ เก็บหาของป่า แปรรูปไม้
ทำไม้อัดอุตสาหกรรมป่าไม้ ที่อยู่ในพื้นที่ป่าชุมชนคือชาวบ้านมีข้อกังวลเรื่องการปักป้าย ความหมายคืออะไร เช่น
การสงวนสิทธิ์ขนาดไหน ซึ่งเป็นข้อกังวลมากเพราะในป่าไม้ได้สื่อสารให้ชุมชน จะตัดหรือว่าถ้าเข้าไปจะผิดไหม
โจทย์ที่ต้องตั้งข้อสังเกต หมูที่ 2 มีการกันเขตแล้ว และมีเขตป่าชุมชน ได้ทำหนังสือให้กับทางอำเภอ มีวาระการ
ประชุมที่ในการดูแลป่าชุมชน เนื่องจากเมื่อปี 2561 โดยผู้ใหญ่เฉลียว หมูที่ 7 ยังไม่ค่อยเข้าใจในการดูแลป่า ผู้ที่ทำ
ข้อมูลร่วมกันกับป่าไม้ และส่วนของหมู 2 นั้นเห็นว่าพื้นที่ทับซ้อนป่าคลองขุก และมีอยู่ในส่วนอ่างคลองน้ำขาว
และเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2562 ที่ผ่านมามีการเจรจา และตอนนี้คือมีรอยปะ ศูนย์ป่าไม้เจรจาตกลง(อ.อ.ป.) แต่
ยังไม่ได้รับคำตอบกับเรื่องนี้ การเข้ามาใช้พื้นที่ต้องมีภาพถ่าย คือ ป่าเศรษฐกิจ เนื่องจากรัฐวิสาหกิจคือ รายได้ของ
รัฐ ถ้าเจรจาแล้วเพื่อการอนุรักษ์ สิทธิที่ได้รับจากอธิบดีมีอำนาจตามกฎหมายเต็มที่ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ชุมชนดูแล
ป่า มีอยู่ในทางกฎหมาย ถ้า (อ.อ.ป.) ยอมรับข้อมูล พื้นที่ป่าไม้มอบให้เป็นป่าชุมชนแล้ว เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน
พ.ศ.2562 ต้องทำกระบวนการมีเอกสารแนบท้าย ราชกิจจานุเบกษา การมอบหมายให้เป็นป่าชุมชน และ กรรมการ
มีอำนาจมอบหมายในการดูแลสามารถบริหารจัดการ เช่น น้ำผึ้งสามารถเก็บได้ต่อปีเท่าไร และเก็บค่าธรรมเนียม
โดยนำรายได้ไปตั้งป่าชุมชน เพื่อไว้ทำกิจกรรมในป่าชุมชน โดยจัดทำแผนในการขอรับงบประมาณในการพัฒนา

กรณีไม่ทรงคุณค่าหากเกิดภัยพิบัติในป่าชุมชน ไม่ต้องขออนุญาต กรณีปลูกไว้และชุมชนที่ทำธนาคารต้นไม้ก็มีการ ออกแบบในการปลูกและฟื้นฟู กรณีที่ว่างไว้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ สามารถเอาน้ำมาใช้ประโยชน์ได้แต่ไม่สามารถใช้ ประโยชน์กับต้นไม้ได้ กรณีที่มีระเบียบที่เราจัดตั้งขึ้น เมื่อมีกฎหมายลูกออกมาซึ่งเราต้อง พิจารณา โดยใช้ข้อมูล กฎระเบียบจากศูนย์ป่าไม้ กรณีที่ทหารนำพื้นที่ฝึกเป็นสนามยิงปืน เนื่องจากพื้นที่เป็นป่าชุมชน ต้องวิเคราะห์ว่าขอ ใช้ประโยชน์อะไรในพื้นที่ เพราะเราดูแลป่าชุมชน ตอนนี้จะมีคนที่มาคัดค้านคือคนนอกพื้นที่ที่ไม่เคยมาดูแลพื้นที่ป่า มาคัดค้าน กรณีนี้กฎหมายใหม่สามารถทำได้ ตำบลโป่งน้ำร้อน เขาพนา มีการบวชป่าทุกปีช่วยหยุดการบุกรุกป่า ป่า ที่ยังไม่ขึ้นทะเบียนสามป่าและที่ยังไม่ขึ้นทะเบียน คือเขากี้กั้ง หมู่ที่ 3 กับหมู่ที่ 9 โชนนั้นเป็นโชนไม้สัก การตรวจพบ สารปนเปื้อน มะระหวาน ซาโยเต้ ถ้าเจ้าหน้าที่ไปเก็บกินเลย ตรงนั้นไม่ต้องไปเก็บเขาไว้ขาย ผักไม่งามก็ไม่ได้ราคา เรื่องอาหาร ทำกับข้าวต้องใส่ผงชูรส โป่งน้ำร้อน เช่น ปากา สตรี้อย่าไปเก็บ เพื่อนผู้ใหญ่ทุกคนกะหล่ำล้วย ไม่จำเป็น อย่านำไปกิน ผักงามอย่ากิน รถคว่ำยังไม่เอาไปให้หมู กลัวหมูตาย ปัญหาการใช้ยาฆ่าแมลง อยู่ที่ว่าเกษตรกรคนหนึ่งทำ เพื่อขายทำส่งตลาด ห้ามไม่ให้สารเคมี ปะกาญูไม่ค่อยเลี้ยงหมู มัง ไททรงดำ-ผักขมเผ่าก็มีแต่ไม่ใช้ชื่อภาษาไทย เพราะเป็นภาษาเฉพาะ-ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่งให้พ่อค้าคนกลาง ไม่มีการขนส่งด้วยตัวเอง ปัจจัยสำคัญคือแบ่งแยก คน ที่มีพื้นที่มีแมงอินูนบางรายตั้งใจทำลาย เพราะเป็นศัตรูพืช ที่นี้พืชเชิงเดี่ยว เช่น ปลูกอ้อย ตอนนี้มีเฉพาะคนที่มีพื้นที่ ไกลแหล่งน้ำ ทำสวนผสมแมงอินูนมาก สมัยนี้จับได้อย่างมากจำนวนสิบกว่าตัว ได้น้อยลงจากเมื่อก่อนเมื่อก่อนราคา ไม่สูง ปีนี้ตัวละสองถึงสามบาท-ปัญหาเรื่องที่ดินมาก เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตร ถ้าพื้นที่ข้างคลองปลูกได้ ถ้า พื้นที่อาศัยต้องอาศัยฟ้าฝนธรรมชาติ ฝนไม่ตกอย่างเป็นทางการ แปลงหนึ่งไม่สามารถใส่ปุ๋ย ฝนตกตามตลาดคลองลาน แต่ในพื้นที่ที่มีพืชไร่ไม่ตก ประชากรเพิ่มขึ้น พื้นที่ต้องขยายเพิ่ม ทำมากินอย่างไร ต้องแก้ไขปัญหาแบบต้องช่วยเหลือ ตัวเอง การร่วมกลุ่มอบรมเรื่องอาหาร คริวเรือนที่ผ่านมามีทำขนมหวานเพื่อใช้รับประทานเอง ขาดงบประมาณ เครื่องมือ นอกจากนี้ สัตว์น้ำตามธรรมชาติ เช่น หอยขม หอยเชอรี่ไม่มีเพราะมียาฆ่าแมลง นกจะกินมาหอยเมื่อสาม ปีที่แล้ว ปีที่แล้วน้ำน้อย นกหายไป

ความต้องการด้านการจัดการอาหาร ความยั่งยืนของโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำตามพระราชดำริ มีการเก็บ กักน้ำที่ส่งผลให้ 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วยบ้านคลองสมุยเหนือ หมู่ 7 บ้านคลองสมบูรณ์ หมู่ 5 และบ้านคลองไพร หมู่ 4 ได้รับความสะดวกสบายในเรื่องน้ำจวบจนปัจจุบันถือเป็นสายเลือดเส้นใหญ่ที่หล่อเลี้ยง 3 หมู่บ้านนี้ทีเดียว” ปัจจุบันราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนา ปลูกพืชล้มลุกประจำฤดูกาล เช่น ข้าวโพด ทำจักสานเครื่องมือทางการเกษตร และอุปกรณ์ใช้งานในชีวิตประจำวัน และจากความสมบูรณ์ของพื้นที่ ภายหลังจากมีน้ำเพียงพอทำให้ป่าไม้โดยรอบของอ่างเก็บน้ำ เจริญเติบโตสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่มากยิ่งขึ้น ประกอบกับการดำรงชีพและการใช้ชีวิตของราษฎรยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น จึงก่อเกิดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงนิเวศมากขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติที่นิยมความเป็นธรรมชาติ ทั้งชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนตลอดถึงระบบนิเวศ โดยได้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมกันอย่างต่อเนื่อง ยังผลให้ราษฎร ในพื้นที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้บริการโฮมสเตย์ การนำวัตถุดิบในพื้นที่ที่เพาะปลูกมา ประกอบอาหารแบบท้องถิ่นบริการนักท่องเที่ยว ไปจนถึงการจำหน่ายอุปกรณ์จากเครื่องจักสานแก่นักท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้เสริมช่วยจุนเจือครอบครัวเป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่พื้นที่มีน้ำต้นทุนเพื่อการใช้สอยอย่าง เพียงพอตลอดทั้งปี

ปัจจัยอื่นและแนวทางการพัฒนา ส่งเสริมวิถีชีวิตเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว มีเมนูหลักสี่ถึงห้าอย่าง ถ้วย งานไม้ใช้จะใช้พืช อาหารจะตั้งเมนูไว้ เส้นทางวัฒนธรรมทางอาหารไม่น่าจะเป็นอาหาร เป็นแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติมากกว่า อาหารวัตถุดิบ ผักหวาน ไม่สามารถปรุงเด่นอะไรได้ มีเพียงแค่น้ำพริกพันธุ แต่ละฤดูมีอาหารไม่ ซ้ำกันแต่มีทุกฤดู เราไม่สามารถทำสิ่งแปลกใหม่ เราแกงอย่างไรก็แกงอย่างนั้น วัตถุดิบ ฤดูฝนจะมีหน่อไม้ เห็ด -

ป่าคาร์บอนเป็นพื้นที่ต้นน้ำ แต่เห็นความสำคัญ ป่าคือต้นน้ำ ปลาแฉกคลองมด ตอนนี้อย่างสมบูรณ์ ช่วงนี้ปิด
อ่างไม่ให้ลงไปตกเพราะองคมนตรีมาเปิด เข้าโครงการพระราชดำริ ให้เป็นแหล่งอาหาร จากความต้องการที่จะสร้าง
คุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนาสังคมและจิตใจ พื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กลับคืน
มา ดังเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 6 มิถุนายน 2562 ณ โครงการอ่างเก็บน้ำคลองมดแดง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบล
โป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โครงการจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ ปลูกป่า เพิ่มพื้นที่สีเขียว
เสริมสร้างรายได้ชุมชน พิธีลงนามร่วมบันทึกข้อตกลง (MOU) ส่งเสริมโครงการปลูกป่า เพิ่มพื้นที่สีเขียว เสริมสร้าง
รายได้ชุมชน เมื่อ นายสุทัศน์ จินตเวชศาสตร์ นายอำเภอคลองลาน ประธานในพิธีเปิดโครงการจิตอาสาทำความดี
ด้วยหัวใจ ปลูกป่า เพิ่มพื้นที่สีเขียว เสริมสร้างรายได้ชุมชน พิธีลงนามร่วมบันทึกข้อตกลง ส่งเสริมโครงการปลูกป่า
เพิ่มพื้นที่สีเขียว เสริมสร้างรายได้ชุมชน การจัดทำโครงการจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ ปลูกป่า เพิ่มพื้นที่สีเขียว
เสริมสร้างรายได้ชุมชน นอกจากนี้ (1) โครงการพัฒนาเกษตรที่สูงบ้านป่าคา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2557 โดยได้รับ
งบประมาณจากสมเด็จพระราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองและพัฒนาพันธุ์พืชทางการเกษตร
เมืองหนาวให้เหมาะสมแก่การเพาะปลูกในพื้นที่บ้านป่าคา ในโครงการมีแปลงทดลองพืชต่าง ๆ เช่น ข้าวสายพันธุ์
ต่าง ๆ สตอเบอร์รี่ แครอท และพืชเมืองหนาวอื่น ๆ มัลเบอร์รี่ หรือ ลูกหม่อน ชาโยเต้หรือ ฟักแม้ว มะระหวาน)
สวนอโวคาโด เพื่อพัฒนาให้แก่หมู่บ้านป่าคา

บทสรุป

ความอุดมสมบูรณ์อย่างเดียวไม่ถือว่าเป็นความมั่นคงด้านอาหาร ถ้ามีความอุดมสมบูรณ์แต่ชาวบ้านและ
ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงและไม่สามารถใช้ที่อยู่อาศัยได้ ความอุดมสมบูรณ์นั้นย่อมไม่เกิดประโยชน์อันใด ความ
มั่นคงทางอาหารของ ชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้านต้องมีอำนาจในการจัดการ และเข้าถึงฐานทรัพยากรตรงนั้นได้ด้วย เรา
พิจารณาถึงจริยธรรมทางอาหารคือมีความเข้าใจในคุณค่าอาหาร ความดี ความงาม อาหารต้องมีการเกื้อกูลแบ่งปัน
การเคารพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม แม้เกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ก็ตาม ต้องกลับมาสู่คุณค่าอย่าง
แท้จริง คือ เสรีภาพทางอาหารในกระบวนการของประชาธิปไตย เสรีภาพภาพที่ขาดไม่ได้ คือ ความเป็นพลเมืองของ
เรา ทุกคนเป็นผู้บริโภคสามารถนำประชาธิปไตยมาสู่ระบบอาหารได้ สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นแนวทางส่งเสริม
การศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ศึกษาข้างต้น ล้วนเป็นประโยชน์นำไปใช้ได้ในด้านรัฐ
ประศาสนศาสตร์ เป็นการประยุกต์กับแนวคิดต่าง ๆ แสดงให้เห็นความสอดคล้องกับสถานการณ์ ผลการจาก
การศึกษาเบื้องต้นพัฒนามาจากปัญหาและความต้องการของชุมชน และแนวทางการพัฒนาร่วมกันเชิงสหวิทยาการ
การประยุกต์จากโครงการและกิจกรรม เป็นการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์
สาธารณะ แสดงให้เห็นทราบเจตนาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ศึกษา ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
ให้เข้ากับทุกภาคส่วนของสังคม การผลักดันให้เกิดองค์ความรู้ ทักษะและการสร้างจิตสำนึก พร้อมให้ความร่วมมือ
สนับสนุนและแก้ไขปัญหาพร้อมกันด้วยการให้ความรู้ การบริการวิชาการในการพัฒนาท้องถิ่นควบคู่กับการส่งเสริม
ด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น กล่าวคือเชิงประจักษ์ ตามข้อเท็จจริงจากข้อมูลที่เชื่อถือได้ ความเหมาะสม
ของบริบท จากตัวอย่างของขบวนการป่าคนเมืองที่ใช้มิติสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนมีส่วนร่วม ทำให้เห็นว่าการกำหนด
วาระทางนโยบายและสังคมที่มีพลังต้องใช้มิติที่หลากหลาย เพื่อตอบโจทย์ สถานการณ์ที่แตกต่างกันไป นำมาสู่ความ
เข้าใจต่อเป้าหมายความเป็นประชาธิปไตย และความเป็นการเมืองของขบวนการป่าชุมชนและป่าคนเมืองที่ชัดเจน
ประชาธิปไตยบนฐานนิเวศและทรัพยากร ต้องเป็นประชาธิปไตยที่รับรองสิทธิในการจัดการทรัพยากร และการมี
ส่วนร่วมในการปกป้องนิเวศสาธารณะ โดยกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและสังคม เกิดเป็นกลไกพหุภาคีเชิงสถาบันที่เปิด
กว้างต่อการจัดการในหลากหลายรูปแบบ สร้างระบบการจัดการทรัพยากรร่วมที่ภาคีต่างเข้ามามีส่วนร่วมกำหนด
และตอบโจทย์ของสังคมอย่างบูรณาการทั้งด้านนิเวศ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไปพร้อมกัน ความเป็นการเมือง

ที่เป็นเป้าหมายและปมขัดแย้งที่ขบวนการป่าชุมชนและป่าพลเมืองมุ่งบรรลุผลคือ อำนาจประชาชนในการปกป้องทรัพยากรสาธารณะเพื่อสิทธิมนุษยชน และประโยชน์ร่วมของสังคมจากบริการทางนิเวศ เศรษฐกิจ สังคมจากการจัดการป่าที่ยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา บุญชัย. (2561). **ป่าชุมชนในมิติป่าพลเมือง ยุทธศาสตร์เชื่อมเมืองและชนบท**. มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา [Online]. Available: [https://www.recoftc.org/thailand/stories/\[2562, พฤศจิกายน 25\]](https://www.recoftc.org/thailand/stories/[2562, พฤศจิกายน 25]).
- มหาวิทยาลัยบูรพา. **หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559**. [Online]. Available: [https://www.buu.ac.th/course/frontend/courseDetail/NDgz\[2560, ธันวาคม 22\]](https://www.buu.ac.th/course/frontend/courseDetail/NDgz[2560, ธันวาคม 22]).
- ชูศักดิ์ วิทยาภักดิ์. (2541). **สังคมศาสตร์กับการศึกษาคนชายขอบ**. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ปีที่ 11(1). ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2553). **โลกาภิวัตน์กับการศึกษาแบบสหวิทยาการหรือแบบองค์รวม**. วารสารร่มพฤกษ์, ปีที่ 28(3) นาดยา ภัทรแสงไทย. (2525). **ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2547). **“งานวิจัยแบบสหวิทยาการ”** ในการวิจัยทางมนุษยศาสตร์. (ปรีชา ช่างขวัญยืน บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ธนัช.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2549). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิมลพัชร ประเสริฐศักดิ์. (2558). **ความมั่นคงทางอาหาร: จากพัฒนาการเกษตรสู่เศรษฐกิจพอเพียง**. วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 มีนาคม-สิงหาคม 2558.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งน้ำร้อน, องค์การบริหารส่วนตำบล. (2561). **รายงานผลการดำเนินงานประจำปี**. กำแพงเพชร: องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งน้ำร้อน.